

גליון 714
שנה י"ד תשפ"ו

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ק ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

ובלעדיך לא ירים איש את ידו
(מ"א - מ"ד)

בשעה שאמר לו פרעה ליוסף ובלעדיך לא ירים איש את ידו, אמרו אצטגניני פרעה, עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילוהו עלינו? אמר להם גיוני מלכות אני רואה בו. אמרו לו אם כן, יהא יודע בשבעים לשון? בא גבריאלי ולימדו שבעים לשון, לא היה לומד. הוסיף לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא ולמד. ולמחר כל לשון שדיבר פרעה ענה לו באותו לשון. התחיל יוסף לדבר בלשון הקודש, לא ידע פרעה מה שהוא אומר, אמר לו פרעה, תלמד אותי, לימד אותו יוסף ולא למד, אמר לו פרעה תשבע לי שלא תגלה שאתה יודע שפה אחת יותר ממני, נשבע לו. אחר כך כשבא יוסף ואמר לו, "אבי השביעני לאמר" (בראשית נ ה) אמר לו פרעה, תישאל על שבועתך לחכם שיבטלוה. אמר לו ואשאל גם על השבועה שנשבעתי לך. אמר לו עלה וקבור את אביך.

(סוטה ל"ו - ב')

פרשת השבוע

שנאמר בפסוק "ויאסור אותו לעיניהם" שיוסף שם את שמעון אחיו בבית הסוהר רק לעיניהם של אחיו, רק בצורה מדומה, אולם לאמיתו של דבר כאשר אחיו לא ראו, הוציאו מבית הסוהר. כמו כן כל מה שאירע לעם ישראל בשנות המלחמה, לעתיד יראו הכל שזה רק "לעיניהם".

על דבר הכסף השב באמתחותינו

בתחלה אנחנו מובאים (מ"ג-י"ח)

מסופר על הרה"ק מוילנא זיע"א שפעם פנה אליו אברך אחד ואמר: נאמנים עלינו דברי חכמינו ז"ל שאין דבר שאינו מרומז בתורה, ילמדנו אפוא רבנו היכן מרומזים בתורה דברי חכמינו בתלמוד (שבת ל"א) שבשעה שמכניסים אדם לדין, אומרים לו בראשונה, נשאת ונתת באמונה? הרהר הגאון רגע קט ומיד אורו עיניו וקרא בהתרגשות: אכן מאמר חכמינו זה מרומז באחד הפסוקים בפרשת מקץ, "על דבר הכסף השב באמתחותינו בתחילה אנחנו מובאים".

אבל אשמים אנחנו (מ"ב - כ"א)
מסופר: בהיות הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א בבאד הומבורג שבגרמניה. שמע הצדיק את הגוי אומר "יא וואל", ברצותו לומר, אמת נכון הדבר. בצאתו אמר הרבי לאחד ממקורביו, יודע הנך מהו המקור למילה הזאת? הוא לא ידע לענות, אבל ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, והרבי אמר לו את המקור, על הפסוק "אבל אשמים אנחנו" אומר התרגום אונקלוס "בקושטא חייבין אנחנא" והפירוש הוא, אמת אשמים אנחנו, כי המילה אמת קרויה לעיתים אבל, כן מצינו בעירובין ל אמרו להן בית הלל לבית שמאי וכו' אמרו להן, אבל אמת זהו המקור שהשתבש להם לגויים במילה יא וואל.

ויאסור אותו לעיניהם (מ"ב - כ"ד)

מסופר: כשהגיעו הפליטים לארץ ישראל לאחר מלחמת העולם השנייה, אמר להם הרה"ק ה"אמרי אמת" מגור זיע"א, בשעה שסעדו סעודות השבת על שולחנו, שכסם

זמני השבת

פרשת מקץ - חנוכה

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:03 ת"א: 4:17

זמני יציאת השבת

ירושלים: 5:19 ת"א: 5:20 ר"ת: 5:52

הצלה מופלאה בזכות נרות החנוכה (ב)

(תקציר משבוע שעבר) הרה"ק הרש"ב מליבאוויטש זיע"א עם המוני החסידים, לפתע הושלך הס, השירה פסקה כאחת, ואז קרה הרבי לר' פתחיה מחרסון שהיה עשיר גדול ואיש חסד ואמר לו: שמע אם כן את אשר אצווה לך, הלא ייתכן שהרוחות הסוערות וסופות השלגים המשתוללות ביער בתקופת חנוכה, יעכבו אותך מלהגיע בחזרה אל ביתך, וכך יעכבו אותך מקיום מצוות הדלקת נר חנוכה, הייתי מייעץ לך אפוא, שבעת צאתך ליער, תיקח עמך נרות חנוכה גדולים במיוחד.

חור הרבי הרש"ב וסובב את פניו אל קהל החסידים, והורה להמשיך בניגון שהפסיקו בו. החסידים שכחו את האירוע והתעצמו בניגון. ור' פתחיה חזר אל מקומו לאיטו, כולו תמיהה ופליאה מדוע ראה הרבי צורך להזכיר לי בשמחת תורה על נרות חנוכה. שמר ר' פתחיה את הדברים והצפינים בלבו לבוא עתם, וחזר והצטרף אף הוא אל שירתם הגואה של חבריו החסידים.

יומו הרביעי של חג החנוכה הגיע ור' פתחיה בבגדיו הכבדים עוזב את חדרו בדרכו אל טבור היער מקום עבודתם של עושי המלאכה, הבוקר נחפו בצאתו ומתוך החיפזון שכח את פקודת הרבי, שציווה אותו לקחת עמו נרות גדולים במיוחד שיוכל להדליקם גם בעת רוחות סוערות וסופות שלגים, הוא הרחיק להיכנס אל היער כאשר נזכר לפתע בפקודת הרבי, מיד הסב וחזר אל חדרו על מנת לקיים את מצוות הרבי משמחת תורה.

הדרך בחזרה קרעו לפתע קולות רועמים את דממת היער, תן לנו מיד את הכסף שאתה סוחב אתך, מהר לפני שנחסל אותך וניקח את הכסף מגופתך, עד מהרה הבחין בצלליותיהם של חמישה גברתנים חסונים, כלי נשקם נצצו באפלה כמאיימים, וסכיניהם הלטושות הקיפוהו תוך רגע כמאיימים להרגו, הוצא את כל כספר, חזרו הקולות הרועמים ומהר. כשהתאושש מעט הכניס את ידו לכיסו והוציא מספר רובלים שהיו עמו וביד רועדת הגישם לשודדים. לא תוכל להתחמק, רעם קולו של ראש הכנופיה, יודעים אנו היטב כמה עשיר אתה, אוצרות של כסף וזהב גנוזים באמתחתך, הכל יודעים זאת, תן לנו את כל הכסף והזהב ואל תעז להשאיר אצלך אף לא פרוטה אחת.

ר' פתחיה הנפחד והחיוור רוקן את כל תכולת כיסיו לפני השודדים, ומסר לידיהם את כל אשר לו מבלי להשאיר אצלו מאומה, הלא תראו שאני מוסר לכם את כל אשר נמצא עמי, אמר בקול רועד, כעת שחררו אותי ואלך לי לביתי. יהודון מלוכלך, אמרו בבוז, מכירים אנחנו אותך היטב, ברגע שנשחרר

אותך תרוץ ותמסור אותנו לשלטונות, לא, סופך הגיע יהודון ופה תהא קבורתך. כל תחנוניו והבטחותיו שישתוק ולא יספר לאיש על המקרה נפלו על אוזניים ערלות. השודדים היו נחושים בדעתם לחסל את קרבנם בו במקום. חיוור כסיד ורועד עמד ר' פתחיה על מקומו, זיעה קרה שטפה את כל גופו, הוא הרגיש שקצו קרב ומאום לא יעזור לו, נותרו לו רק רגעי חיים מועטים. ואז הבויקה בו מחשבה, אולי את המצווה האחרונה בחייו עלי אדמות הדלקת נרות חנוכה ינסה לקיים, אולי ירכבו השודדים את לבם וייעתרו לבקשתו.

(המשך משבוע שעבר) נשא ר' פתחיה את עיניו לשודדים ואמר, רואה אני שקצי קרב ורגעי ספורים, הנני בידכם, אך אנא, הרשו לי לפחות לקיים עוד מצווה אחת בטרם אמות. לאחר התייעצות קצרה ביניהם החליטו השודדים שפה, במעבה היער, במרחק של עשרות מילין ממקום יישוב אין חשש שעין אדם תבחין באור. והתירו לו לקיים את המצווה האחרונה, הדלקת נרות חנוכה. בכל מצב שהאדם נמצא בו, חזר ואמר ר' פתחיה לעצמו, המוח צריך להיות שליט על הלב, כך למדתי מרבתי. עלי להתגבר על רגשותי ועל פחדי בשעה קשה זו. הרעד חדל גוו נודק, במתינות פתח את צרורו והוציא מתוכו את הנרות אשר הכין לעצמו, תקעם בתוך השלג, והכין עצמו לקיים את המצווה האחרונה בטרם ייפרד מעולם שפל זה. הדליק את השמש ופתח בברכות. בתוך כך צפו ועלו במוחו זיכרונות, חולפים בזה אחר זה במוחו כבסרט נע, הנה רעייתו וילדיה הנמצאים עתה בבית חם ומוסק, ואינם מעלים בדעתם מה עולה בגורל יקירם, והנה תמונות נוספות מימי ילדותו, כף ידו אוצרת בכף אביו והוא הולך עמו לבית הכנסת, והנה תמונה אחרת – נסיעתו הראשונה לישיבה ברכת אמו מלווה אותו היא מנפנפת לו בידה ודמעות של אושר בעיניה.

לפתע צף ועלה בו דמות וזכרון אחר, מתקופה אחרת – דיוקנו של הרבי כשהוא משהה עליו את מבטו הנוקב ואומר נחרצות: פתחיה הייתי מייעצך אפוא כי בעת צאתך ליער תיקח עמך נרות חנוכה גדולים במיוחד. עתה החל להבין את פשר דבריו של הרבי מדוע ציווהו ליטול עמו נרות בעת צאתו ליער, הרגשת רווחה עלתה בלבו, הרבי בוודאי צפה ברוח קודשו לעת הזו. תוך כדי כך, הדליק את ארבעת הנרות אשר בחנוכייה, ועיניו זולגות דמעות, וכל אותו זמן עומדים סביבו ערלים בסכינים שלופים, ממתינים כחיות טרף שקרבנם יסיים את ענייניו.

תחביב מיוחד היה לו לשר סובולוב, לצאת לצייד ביער דווקא בעיצומו של חורף, כשדרכי היער משובשות בשלג, מפעם לפעם נוהג היה לזמן את עוזריו הרבים, ויחדיו היו רוכבים לכיוון היער חמושים ברובי ציד ומלווים בכלבים.

משל ונמשל

בקש לך חכמה ואין

משל למלך אחד שהיה לו בן יחיד ורך אך לא חכם גדול, חשב המלך בלבו, הלא בני הוא יורש העצר, הוא ימלוך תחתי והוא ישב על כסאי, והוא ריק מכל חכמה ומדע, ואיך יצליח במלכותו? ולכן החליט לשלחו לברלין אל פרופסורים הבקאים בכל חכמה ומדע, למען ילמד ויתקדם במושכלות וכן עשה, ונשאר שם הבן כמה שנים עד כי למד כמה מקצועות בחכמה ומדע. ואז ביקש מאביו להשיבו אל ארץ מולדתו כי עמו עוז ותושיה, ושלח המלך והביאהו אליו. המלך עשה משתה לכל שריו ועבדיו לכבוד בנו יורש העצר, וכטוב לבם ביין עלה בלב אחד מן השרים לבחון את חכמת הבן והשכלתו, ושאל אותו על מהות החכמה אשר למד שם? ענה הבן ואמר: חכמת המדידה וכדומה, אז לקח השר בידו טבעת עגולה וקמץ את ידו כמלוא אגרוף כשהטבעת בתוכה, והושיט אותה לפני הבן לבוחנו אם יוכל לדעת מה החפץ אשר בידו? אחז הבן ביד השר והתבונן בה על פי הכללים שלמד, ואמר שיש בידו דבר עגל חלול באמצע, התפעל השר ואמר אמנם ידעת שיש בידי דבר עגול, אבל אבקשך לומר לי לפי השכל הישר מה הוא הדבר בשמו הפרטי? לאחר שהבן חשב הרבה ענה: הנה בידך אבן הרחיים כיון שהוא עגול וחלול באמצע, כמשמעו הנוכחים את דבריו התפרצו בצחוק, כי בזה הראה הבן את גודל איוולתו כי אמנם הוא מלומד במושכלות וחכמות בכללי המופתים, אבל נבצר ממנו להבין מעצמו את איכות הדבר ומהותו כי הוא איש בער ולא ידע.

והנמשל: אמנם החרטומים במצריים סיימו חוק לימודם במוסדות השכלה גבוהה, על פי מופתים לימודיים בכללי החכמה של פתרון החלומות, ולכן הבינו ששבע פרות רומזות לשבע עניינים, אך היה להם לשקול בפלס מאזני החכמה לאיזה מהעניינים יש לדמות הדבר, והרי באמת יותר קרוב הפתרון כדברי יוסף, אבל החרטומים שגו ועיניהם טחו מראות נכוחה, שהפתרון האמיתי הוא ענין שובע ורעב, ולכן קראו עליהם חכמינו ז"ל בקש לך חכמה ואין, שביקשו הכרעת לבם מה שהוא בתולדה ואין, אבל דעת לנבון נקל זהו יוסף.

(בשם המגיד מדובנא זי"ע"א)

הנאה גדולה הייתה לו להבחין בשלג במראה הכהה של חיה, לכוון היטב, לירות בה, ולראותה קורסת כאשר פגע בה מרובהו. אותו ערב ליל רביעי של חנוכה, עמד השר בסיומו של יום ציד נוסף, הוא כבר התכונן לצאת בליווי כלביו וכלי זינו בדרכו חזרה לארמונו וביקש לעצמו ציד אחרון לפני שיקרא לעוזריו ויצאו מהיער הוסיפו הוא ועוזריו להתקדם בין העצים תרים במבטיהם אחר חיה נמלטת, ציד אחרון לאותו יום, כאשר לפתע הבחין השר מרחוק באפלת היער בחמישה אורות קלושים נאבקים מרות ברוח, רגע מנצנצים ורגע כאילו כבים. ורגע חוזרים ומנצנצים. כולו תדהמה והתרגשות הצביע השר לעבר הנרות. הביטו מה קורה שם אמר בפליאה לעוזריו, אפופים התרגשות ופליאה האיכו השר ועוזריו בסוסייהם, ומיהרו לעבר מקום האור.

כשקברו אל המקום שעמד בו ר' פתחיה דבוק ומכונס בהרהוריו האחרונים, מוקף בחמשת הבריונים וסניניהם, נעצרה הפמליה באחת, המראה שלפניהם היה ברור, השר הבין מיד את אשר מתרחש לנגד עיניו, חרש חרש שלפו עוזריו את כלי נשקם. עצרו! רעם קולו של השר וקולו הדהד במרחבי היער, אתם מוקפים באנשיי, אם תווצו אפילו צעד קטן נפתח עליכם באש, הבריונים הוכו בתדהמה ההפתעה שניחתה עליהם שיתקה אותם, אנשי השר כיתרו אותם במהירות ובטרם התעשתו היו הבריונים כפותים קשורים זה לזה בחבלים. חושך ואפילה שררו ביער העבות, הרוח השתוללה, ורק חמישה נרות קטנים עוד הבהבו והפיצו אור קלוש. ר' פתחיה עמד מהצד, אינו מבין את המתרחש, הוא לא הספיק עדיין לעכל את ההתרחשות המופלאה שקרתה לנגד עיניו, או להבין את גודל הנס שהצילו ממוות. כאשר ניגש אליו השר, טפח על שכמו בעליצות, ואמר: יש לך מזל, יהודי, שניצלת ממוות, כל רק בזכות הנרות האלה, בזכות אורם הגענו לכאן, אם לא הם, כבר מזמן היו הבריונים האלה הורגים אותך. אז, רק אז, התעורר ר' פתחיה מתדהמתו, וקלט לפתע את גודל הנס שאירע לו. הוא הודה נרגשות למציליו, וקיבל מהם בחזרה את הכסף שהשודדים לקחו ממנו, תחב את כספו בהיסח הדעת לכיסו, ותפילה של שבח והודיה לבורו שלא עזבו ולו לרגע קט, התנגנה בלבו.

לפתע פתאום עלתה שוב התמונה בזיכרנו, הרבי יושב מוקף בחסידיו הרבים בהתוועדות שמחת תורה, ופונה אליו – והפעם נדמה לו כי פני הרבי מהירות: פתחיה, הוא אומר, ודבריו כבר לא תמוהים, הייתי מייעץ לך איפה, שבעת צאתך ליער תיקח עמך נרות חנוכה גדולים במיוחד.

צ"ן אדם לחברו

משכן את החנוכה עבור צדקה

ידוע כי דרכו של הרה"ק ר' חיים מצאנז זיע"א, היה למשכן את כלי כספו וזהבו עבור כסף לצורכי צדקה. ופעם אחת בהתקרב חג החנוכה, והמנורה של רבינו היתה ממושכנת, ושאלוהו בניו מתי בדעתו לפדות את המנורה? ורבינו לא השיבם מאומה. והנה הגיע ערב חנוכה לפנות ערב ועדיין המנורה לא נפדית, בני רבינו התאמצו כמיטב יכולתם לפדות את המנורה, וכבר היה שעה תשע בערב, ורבינו לא הזכיר כלל אודות המנורה. לפתע הגיעו מעיר גארליץ זוג, והביאו לרבינו מנחה מנורה חדשה לחנוכה, ובאו במהירות לחדר רבינו, והתנצלו לפני רבינו על בואם באיחור זמן. ומיד ציוה רבנו להכין השמן והפתילות, והלך להדליק נרות חנוכה.

שלום בית בהדלקת נר חנוכה

לעתים קרובות נוהג היה הרה"ק רבי ישראל מאיר הכהן בעל ה"חפץ חיים" זיע"א לנסוע אל הרה"ק רבי נחומק' מהורדנא זיע"א, אותו החשיב ה"חפץ חיים" כמורו ורבו, כדי ללמוד מהליכותיו והנהגותיו בקודש. פעם אחת ישב ה"חפץ חיים" בבית רבו באחד מימי החנוכה, השמש שקעה ואף הלילה כבר ירד, ואילו רבי נחומק' מתמהמה מלהדליק את נרות החנוכה, ממתין הוא לאשתו הרבנית שיצאה מן הבית ועדיין לא שבה. עברו כמה שעות וכבר כלתה רגל מן השוק, ורבי נחומק' עדיין יושב וממתין. בשעה מאוחרת מאד שבה האשה אל הבית, או אז מיהר רבי נחומק' והדליק את נרות החנוכה.

מורי ורבי, שאל ה"חפץ חיים" את רבו, מדוע המתין לרבנית זמן כה רב? והרי על פי הדין היתה יוצאת ידי חובתה בהדלקת בעלה, גם אם לא הייתה נוכחת בעת ההדלקה עצמה, ומדוע ראה לנכון להמתין לשובה? הלכה מפורשת היא, השיב רבי נחומק', שאם אין לאדם כסף אלא רק לנר אחד, והוא מסתפק מה עדיף נר שבת או נר חנוכה, נר שבת קודם, משום שבנר שבת יש גם משום שלום בית, רעייתי, סיים רבי נחומק' מוסרת את נפשה למען שאני אוכל להקדיש את כל עיתותי ללימוד התורה, והיא נהנית בכל שנה להיות נוכחת בשעת ההדלקה, שלום בית זה, חייב אותי להמתין לה עד שתשוב.

רגישותו של פוסק הדור

מסופר על זוג שבאו אל הרה"ק רבי שלמה זלמן אויערבך זיע"א בשאלה: נולד להם בן זכר, והאבא מבקש לתת לו את השם מנדל ע"ש אחד מסבותיו, והאמא לא רוצה בשום אופן בטענה, שבאותו בנין נפטר ל"ע ילד בשם מנדל, ולכן חוששת לשם הזה. נענה רבי שלמה זלמן ואמר: שניכם צודקים, אבל דעתי היא שלא כדאי לתת את השם מנדל, נועק האבא ושאל: הרי הרב אמר שאני צודק, למה לא לתת את השם של סבי? ענה הצדיק: תארו לעצמכם, בעוד כמה שנים יגדל ילדכם וירד לשחק למטה, והאמא תקרא לו לעלות הביתה, וכשתצעק "מנדל" לעלות הביתה, אז עלולה האם שאיבדה את בנה להיזכר בבנה האהוב, ויגרם לה צער וחלישות הדעת, ומסיבה זו אמרתי לא לתת. שמע האבא, הבין וקיבל.

תלולא דצדקיא

יום ראשון א' טבת

הרה"ק רבי יאיר חיים בכרך ב"ר משה שמושן (חוות יאיר - תע"ד)
הרה"ק רבי שאול אוקער מטבריה ב"ר צבי הירש (תרי"ג)

יום שני ב' טבת

הרה"ק רבי אברהם משה ב"ר שמחה בונים מפרשיסחא (תקפ"ט)
הרה"ק רבי יעקב כולי ב"ר משה שלמה זלמן (חתן האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש - תרי"ז)
הרה"ק רבי יעקב צבי ב"ר יהושע אשר מפאריסוב (תרמ"ט)

יום שלישי ג' טבת

הרה"ק רבי אליעזר זאב מבאטשעטש ב"ר חיים (תרי"ב)
הרה"ק רבי אברהם ב"ר יהודה צבי מסטרעטין (תרכ"ה)

יום רביעי ד' טבת

הרה"ק רבי גרשון חנוך העניך ב"ר יעקב מראדווין (בעל התכלת - תרנ"א)

יום חמישי ה' טבת

הרה"ק רבי אהרן מטיטוב ב"ר צבי בן הבעש"ט הקדוש (תקפ"ט)
הרה"ק רבי אברהם אלחנן מפלאנטש ב"ר יהודה (תלמיד ה"חווה" - ברכת אברהם - תקצ"ה)
יום שישי ו' טבת
הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא ב"ר חיים מצאנז (תרנ"ט)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נחמיה הכהן רבינו של י"א
מדרש "ב"מ א"י אורח" רפרש"י ז"ל הדרש"י על המעשר.

בדיני האיסור לעשות קפנדריא לבית הכנסת (ב')

(א) בית הכנסת שעשוי חדרים חדרים, ובכל חדר יש מנין, כמו שטיבלאך, מותר לעבור מחדר לחדר, ואין בוה איסור של קפנדריא. (שו"ת אבני ישפה, ח"א סימן כ"ג)
(ב) אם קורא פסוק או שוהה מעט בבית הכנסת, אין איסור לעשות קפנדריא. (ביאור הלכה שם בד"ה לעשות דרך)
(ג) חדר של אוצר הספרים מותר לעשות קפנדריא, חוץ אם לומדים שם, שדינו כבית המדרש. (ספר מצוה. (שאלת רב עמוד שע"ד, סימן נ' ובהערה 2). ולע"ד יכול לומר פסוק מאיכה.
(ד) מותר לעבור בסוכה כדי לקצר דרכו, כשצריך ללכת למקום שסמוך לסוכה. (ארבעת המינים בהלכתם, עמוד קס"ח סימן ק"ו)

קרית קרעטשניף רחובות

טל: 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

לע"נ הרה"ק

רבי אליעזר זאב מבאטשעטש זיע"א

ב"ר חיים

נלב"ע ג' טבת תנצב"ה